

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. О. _____, декана природничо-географічного факультету

Л.П. Міронець
вересня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи наукових досліджень

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

« 28 » _____ серпня 2020 р.

Голова _____
(Міронець Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Король Олена Миколаївна кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від 27 серпня 2020 року.

Завідувач кафедри
загальної та регіональної географії

О. Г. Корнус

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	бакалавр	денна форма навчання
		Обов'язкова
Рік підготовки:		
1-й		
Семестр		
2-й		
Лекції		
28 год.		
Практичні, семінарські		
30 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
60 год.		
Консультації:		
2 год.		
Загальна кількість годин – 120		Вид контролю: залік

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення курсу «Основи наукових досліджень» є опанування елементів дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості, зокрема, навчитися формулювати задачі, вміти добирати й аналізувати необхідну інформацію за темою наукового географічного дослідження; приймати рішення; узагальнювати результати досліджень і формулювати висновки; за результатами досліджень підготувати науковий звіт, доповідь чи статтю.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК 1. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів.

СК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.

СК 6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

СК 7. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

СК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

СК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

СК 11. Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах.

Методи навчання: абстрактно-дедуктивний, конкретно-індуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький; інтерактивні (дистанційні освітні технології, презентація); практичні методи навчання (практична робота).

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з шкільного курсу географії. Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка.

3. Результати навчання за дисципліною

	Програмні результати навчання	Очікувані результати навчання
ПРН 1.	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.	Знати класифікацію основних наукових методів та прийомів проведення наукових досліджень, вміти давати їм характеристику. Вміти складати загальну схему наукового дослідження
ПРН 5.	Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.	Вміти організувати процес географічного дослідження застосовувати основні методи, прийоми та форми збирання, обробки та аналізу інформацію під час наукових досліджень.
ПРН 6.	Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.	Знати основні принципи роботи у текстовому і табличному редакторах для технічного оформлення публікацій, курсових, кваліфікаційних робіт та результатів наукових досліджень. Вміти користуватися програмами для перевірки на антиплагіат. Вміти використовувати статистичні методи обробки результатів під час проведення наукових досліджень. Вміти застосовувати відповідні пакети програм для обробки результатів.
ПРН 11.	Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки.	Знати принципи академічної доброчесності під час організації та проведення, а також під час оформлення результатів наукових досліджень.

ПРН 15.	Використовувати наукові методи для аналізу природно- і суспільно-географічних об'єктів і систем, планувати, організувати і проводити стаціонарні та польові географічні спостереження індивідуально та колективно.	Знати класифікацію основних наукових методів та прийомів проведення наукових досліджень, їх характеристики.
----------------	--	---

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з основ наукових досліджень; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. на основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструє гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінений, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

**Розподіл балів, які отримують студенти
для заліку**

Поточний контроль							Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	К. р.	60
5	5	5	5	10	5	5	20	
Самостійна робота							40	100
	5	5	10	10	5	5		

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу», затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Засобами оцінювання та формами оцінювання є: усне та письмове опитування, тестування, індивідуальна доповідь, участь у дискусіях, презентація, залік.

Оцінювання знань, навичок студентів враховує всі види занять, які передбачені програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних занять, виконання завдань самостійної і контрольної робіт.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. Поняття про науку як систему знань. Географічна наука

Тема 1. Наука як система знань. Знання про академічну доброчесність.

1. Сутність науки.
2. Зміст та класифікація наук.
3. Понятійний апарат.
4. Науково-технічна інформація.
5. Організація наукової діяльності в Україні.
6. Принципи академічної доброчесності.

Тема 2. Наукові дослідження.

1. Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення.
2. Загальна схема наукового дослідження.

Тема 3. Методика підготовки і оформлення рефератів, курсових та кваліфікаційних робіт.

1. Види навчально-дослідницьких робіт
2. Структура та технічне оформлення курсових та кваліфікаційних робіт.
3. Перевірка на плагіат.

Тема 4. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.

1. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження.
2. Наукова публікація: поняття, функції, основні види.
3. Наукова монографія, наукова стаття, теза доповіді.
4. Реферат, доповідь, виступ, книги
5. Методика підготовки та оформлення публікацій до видання.

Тема 5. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика.

1. Поняття наукового методу та його основні риси.
2. Система методів дослідження.
3. Загальнонаукові методи.
4. Конкретно-наукові та спеціальні методи.
5. Принципи географічних досліджень і класифікація наукових методів.

Розділ II. Організація процесу географічного дослідження

Тема 6. Наукові парадигми в географії.

1. Хорологічна парадигма.
2. Системна парадигма в географії. Концепція геосистем.
3. Модельна парадигма.
4. Геоекологічна парадигма.
5. Парадигма взаємодії суспільства і природи.
6. Менш поширені парадигми й концепції.

Тема 7. Географічні дослідження: методологічний огляд.

1. Особливості і принципи географічних досліджень.
2. Об'єкти географічних досліджень.
3. Польові та камеральні дослідження.
4. Організація польових досліджень. Джерела первинної інформації.
5. Збирання географічних даних. Представлення інформації.
6. Опис та вимірювання.
7. Якісні та кількісні характеристики географічних об'єктів.
8. Наукова географічна мова.
9. Просторове впорядкування географічної інформації.
10. Систематика географічних об'єктів по вертикалі та по горизонталі.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.
РОЗДІЛ I. Поняття про науку як систему знань. Географічна наука						
Тема 1. Наука як система знань. Знання про академічну доброчесність. (ЗК 8, ЗК11, ЗК12; ПРН1, ПРН 11)	12	2		2		8
Тема 2. Наукові дослідження. (ЗК2, ЗК6, ЗК7; СК6, СК7, СК11; ПРН5, ПРН6)	14	4		2		8
Тема 3. Методика підготовки і оформлення рефератів, курсових та кваліфікаційних робіт. (ЗК5, ЗК7; ПРН6)	18	6		4		8
Тема 4. Оформлення та форми впровадження результатів наукового дослідження. (ЗК1, ЗК6, ЗК8; СК 9; ПРН 6, ПРН 11)	20	4		6		10
Тема 5. Основні методи наукових досліджень та їх характеристика. (ЗК7; СК4, СК9; ПРН1, ПРН15)	27	6		10	1	10
<i>Усього</i>	91	22		24	1	44
РОЗДІЛ II. Організація процесу географічного дослідження						
Теми 6. Наукові парадигми в географії. (ЗК2; СК7; ПРН1)	12	2		2		8
Тема 7. Географічні дослідження: методологічний огляд. (ЗК2, ЗК7, ЗК5; СК1, СК4, СК6, СК8; СК 11; ПРН5, ПРН6, ПРН15)	17	4		4	1	8
<i>Усього</i>	29	6		6	1	16
Усього годин	120	28		30	2	60

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Формулювання теми, мети та завдань наукового дослідження. Знання вимог академічної доброчесності.	2
2	Вимоги і правила оформлення науково-дослідної роботи. Автентичність тексту та перевірка на плагіат.	4
3	Рецензування та анотування наукових робіт	4
4	Підготовка наукових доповідей і складання тез	4
5	Організація процесу географічного дослідження. Основні етапи роботи. Об'єкт і предмет дослідження	2
6	Отримання кількісної інформації і групування даних.	2
7	Картографічний метод дослідження	4
8	Порівняльно-географічний метод	2
9	Кількісний метод у географії. Розрахунок основних статистичних показників	2
10	Основи кореляційного методу	2
11	Розрахунок емпіричних залежностей. Географічне моделювання і прогнозування	2
	<i>Усього</i>	30

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/Articles/gornostal/vajinskii%20posibnyk.pdf>
2. Дегтярьов А. В. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / А. В. Дегтярьов, М. Г. Кокодій, В. О. Маслов. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 80 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-07-22/Maslov.pdf>
3. Корнус О. Г. Систематизація і класифікація в географії : Методичні вказівки до вивчення теми курсу «Основи наукових досліджень» / О. Г. Корнус, А. О. Корнус. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – 28 с.
4. Мелков Ю. О. Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни «Основи наукових досліджень» (для бакалаврів). – К. : МАУП, 2016. – 17 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://maup.com.ua/assets/files/lib/metod/7329.pdf>

Додаткова:

1. Адаменко М. І. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій / М. І. Адаменко, М. В. Бейлін. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 188 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://karazinbook.com/sites/default/files/books/adamenko_0.pdf
2. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень : навч. посібник / Галина Байрак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 292 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/bayrak_metody_geom.pdf
3. Горбачук В.Т., Горбачук Д.В. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – Слов'янськ: ТОВ «Видавництво „Друкарський двір”», 2013. – 124 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.slavdpu.dn.ua/fizmatzbirnyk/slovniky/gorbachuk.pdf>
4. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр. та доп. навч. посіб.– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 144 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://isp.kiev.ua/images/Page_Image/Library/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
5. Корнус А. О. Основи наукових досліджень : Методичні вказівки до виконання практичних робіт та контролю самостійної роботи студентів / А. О. Корнус, О. Г. Корнус ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 32 с. – [Електронний ресурс].
6. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. – Тернопіль, 2014. – 272 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4874/3/%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%9E%D0%9D%D0%94%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf>
7. Основи наукових досліджень: науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Наукова бібліотека; укладачі: І. О. Железняк, В. В. Косенко; редактор В. В. Косенко; передмова В. В. Косенко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 284 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://library.sspu.edu.ua/biblioteka/bibliografichni_pokazhchyky/2013/1.pdf

8. Основи наукових досліджень: конспект лекцій / укладач Е. В. Колісниченко. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 83 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу
<http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%9E/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%95.%D0%92..pdf>
9. Швець Ф. Д. Основи наукових досліджень: навч. посіб. – Рівне : НУВГП, 2013. – 208 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://ep3.nuwm.edu.ua/4673/1/v44.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Вимоги до оформлення бібліографічного опису літературних джерел. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=109
2. Вимоги до оформлення магістерської роботи, типові помилки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://e-works.com.ua/work/6198_Vimogi_do_oformlennya_magisterskoi_roboti_tipovi_pomilki.html
3. Наукова монографія, наукова стаття, теза доповіді. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-3043.html>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- Підручники та навчальні посібники, зазначені у списку літератури;
- Ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, таблиці).
- Пакет програм Microsoft Office, додатковий модуль програми Microsoft Office Excel «Аналіз даних», патет програм OpenOffice.org, програми для перевірки на антиплагіат (etxt_antiplagiat та ін.).